

Фред фон Лохман
Electronic Frontier Foundation, USA
fred@eff.org

УДК 347.781.5.031:004.738.52
027:004.9]:347.78
347.77/.78

Ауторско право - царство које се шири: управљање дигиталним правима, лиценце и приватизација јавних информација*

Будућност је дигитална

Будућност приступа медијима свих врста (штампа, аудио, видео) је дигитална. Као што је рекао Бревстер Кал, творац Интернет архиве, по први пут у људској историји дешава се да универзална дигитализација свих људских знања буде не само извесна, него се може обавити релативно брзо и јефтино.¹

Истовремено, домен закона о ауторским правима је проширен тако да обухвата нову област људских активности, укључујући и покушај дигитализације информација свих врста.

Врло је вероватно да ће се библиотеке наћи у процепу између неопходности дигитализације и ограничења ауторским правима. У овом раду обрађиваћемо пажњу на неке од могућих последица по библиотеке, почевши од расправе о новим споразумима склопљеним између америчких издавача и Гугла (Google) о дигитализацији књига, па, надаље, новим дигиталним могућностима за библиотеке које не располажу Гугловим позамашним изворима и средствима.

Уредба о претрази књига на Гуглу

Гуглов пројекат скенирања књига: попис и претрага, без приступа.

Још од 2005, Гугл ради са једним бројем већих библиотека на дигитализацији („скенирању“) књига; септембра 2008, Гугл је имао више од 7 милиона скенираних дела. Већину чине књиге америчких универзитетских библиотека, као што су харвардска, колумбијска и мичигенска, али и важнијих америчких јавних библиотека као што је она у Њујорку.

Гугл не тражи дозволу од власника ауторских права пре него што скенира књиге које узима из ових библиотека. Уместо тога, Гугл стоји на становишту према којем он обавља делатности које су у складу са доктрином поштене употребе – изузетком наведеним у америчком закону о ауторским правима. Много је америчких власника ауторских права који се не слажу са Гугловом ин-

терпретацијом поштене употребе. Али, иако власници ауторских права који су имали примедбе могу да повуку своје књиге из Гуглове базе података, многи писци и издавачи оцењују ово решење о повлачењу као незадовољавајуће. У септембру 2005, власници ауторских права су тужили Гугл за њихово кршење. Гугл је, ипак, наставио да скенира књиге и поставља их на свој on-line претраживач књига (online Book Search Service).²

Важно је разумети природу овог Гугловог сервиса претраживања књига. Гуглова првобитна намера није била да се омогући потпуни приступ дигиталним примерцима књига које су скениране. Уместо тога, користио их је да састави листу књига и да је уврсти на Гуглов интегрисани on-line претраживач. Сходно томе, када неко почне претраживање на тему „Барак Обама“ на пример, Гуглов претраживач може да прикаже шта све постоји не само на World Wide Web-у, него и у књигама које има скениране у бази на задату тему. Све књиге које садрже име Барак Обама појавиће се у резултатима претраге. Одабиром једне од ових књига, појавиће се приказ исечка из текста (ред или два испод и изнад поменутог теме) у прва три прегледа теме „Барак Обама.“ Гугл ово зове преглед исечка (Snippet View).

Другим речима, Гуглова намера није била да обезбеди приступ књигама које је дигитализовао без ауторизације власника ауторских права – циљ је био баш да се створи помоћно средство, каталог књига за 21. век. На овај начин, људи ће моћи да траже књиге. Ако би желели и да их прочитају, морали би да набаве свој примерак из књижаре или библиотеке.

Гуглова уредба

Међутим, у октобру 2008, Гугл је обзнанио вансудско поравнање са америчким издавачима и писцима који су га тужили за кршење ауторских права због пројекта о скенирању књига.³ Ово поравнање, које мора да буде

* *Page is represented in: IFLA/EBLIDA/eIFL 2008 Conference on Copyright and Libraries Copyright: Enabling Access or Creating Roadblocks for Libraries? Chisinau, Moldova, November 13, 2008.*

¹ Kahle Brewster, "Universal Access to Human Knowledge" (рад представљен на 6th International Semantic Web Conference and the 2nd Asian Semantic Web Conference, 2007). http://videolectures.net/iswc07_kahle_uahk/

² Одличан резиме о аргументима ауторског права за обе стране, види: Jonathan Band, "The Google Library Project: Both Sides of the Story. Plagiarism: Cross-Disciplinary Studies in Plagiarism", *Fabrication and Falsification* 1(2) (2006), <http://www.policybandwidth.com/doc/Google-Library-Project.pdf>

³ Комплетан предлог Споразума о поравнању налази се на адреси: <http://books.gugl.com/booksholders/>. Погледајте и одличан резиме кључних термина споразума, нарочито оних који се односе на библиотеке у: Jonathan Band, "A Guide for the Perplexed: Libraries & the Google Library Project Settlement", *American Library Association and Association of Research Libraries Websites* (November 2008), доступан на адреси: <http://www.policybandwidth.com/doc/Gugl-settlement-13nov08.pdf>.

одобрено и од стране суда, трансформисаће првобитну услугу претраживања књига на Гуглу у далекосежнију услугу која ће омогућавати и приступ скенираним књигама.

Иако се поравнање примењује само на ауторска права америчких писаца, Гугл је већ отпочео преговоре са библиотекама и у другим земљама, у жељи да изврши скенирање књига на више језика и са различитим темама. Врло је вероватно да ће Гуглово поравнање са носиоцима ауторских права у Америци бити нека врста прототипа за сличне споразуме широм света.

Споразум о поравнању дели скениране књиге у три категорије: књиге за јавну употребу за које није потребно ауторско право (*public domain*), распродата издања са ауторским правом (*in-copyright out-of-print*), и издања у штампи са ауторским правом (*in-copyright in-print*).

1. Књиге за јавну употребу

Радови чије је власништво над ауторским правом истекло, те су стога постали доступни за јавну употребу, нису обухваћени доменом уговора о поравнању. У складу са америчким законом о ауторским правима, Гугл сме да скенира ове књиге и да им омогући слободан приступ. Ово обухвата сва америчка издања књига објављених до 1923, све радове које је објавила америчка влада, као и много књига објављених у земљи у периоду 1923-1963. чија ауторска права нису временом обнављана у америчком Бироу за ауторска права. Гугл им је омогућио приступ, бесплатно, како *on-line*, тако и за скидање са Интернета без законских ограничења.

Међутим, може да буде тешко да се одреди да ли је нека књига за јавну употребу, нарочито кад је реч о делима објављеним у периоду од 1923. до 1963. Сходно томе, Споразум о поравнању предвиђа „сигурну луку“ за ослобађање од одговорности Гугла у случају грешке. Све док Гугл пажљиво проверава расположиву документацију у провери статуса неке књиге за јавну употребу, под термином „сигурна лука“, мисли се на ослобађање од одговорности за кршење ауторског права, уколико је дошло до грешке (али књига више неће бити на располагању слободно, него ће бити третирана као што је наведено у даљем тексту).⁴

2. Дела заштићена ауторским правом, распродато издање

Књиге које су још увек заштићене ауторским правом али су распродате, Гугл ће имати право да:

- Скенира и стави на листу књига;
- Прикаже исечак као одговор на захтев претраге;
- Прикаже до 20% текста;
- Прода могућност пуног приступа књизи у износу који може да одреди било носилац ауторског права, било Гугл аутоматским процесом и
- Прода могућност пуног приступа књизи преко званичне претплате коју плаћају пословна или образовна тела/лица/институције.

Приступ ће бити омогућен преко Гугловог Web сајта. Према основним условима овог споразума, корисни-

ци неће моћи да преузимају књиге на своје компјутере, него ће им бити упућен захтев да се прво пријаве на Гуглове сервисе да би могли приступити књизи.

Споразумно поравнање предвиђа да Гугл финансира стварање *Регистра њрава на коришћење књига* како би прикупио ауторске хонораре за носиоце ауторских права. Сви носиоци ауторских права који не желе да се њихова дела уврсте у Гуглов пројекат скенирања, могу повољи да се искључе. Ипак, ако се тако одреде, могу да предузму одређене кораке како би прегледали цене и ниво приступа који Гугл омогућава. Међутим, само ако носилац ауторског права не иступи са супротном одлуком, Гугл ће према стандардним условима наведеним у споразумном поравнању скенирати и поставити ове књиге на претраживач.

3. Дела заштићена ауторским правом, у продаји

Што се тиче књига које су заштићене ауторским правом и има их у продаји, Гугл ће имати право да настави њихово скенирање, али неће имати право да обезбеђује било какав приступ скенираним текстовима (ни у којој форми, ни у форми исечка, прегледа, као ни пуни приступ) уколико претходно не обезбеди дозволу од носиоца ауторског права. Другим речима, ови носиоци ауторског права мораће да се пријаве пре него што Гугл постави њихова дела на Интернет. Међутим, велика је вероватноћа да ће се многи носиоци ауторских права одредити бар за неки ниво приступа, зато што бити на Гугловом претраживачу може да значи бољу продају за многе.

Користи за издаваче и писце

Зашто су издавачи и писци пристали на овај споразум са Гуглом? Вероватно постоје многи разлози (укључујући и страх од губитка на суду), али, свакако, главни међу њима је то што ће Гугл платити носиоцима ауторског права 63% прихода наплаћених од дозвола за приступ њиховим књигама. Овај новац ће бити наплаћен и исплаћен носиоцима ауторског права према *Регистру њрава на коришћење књига*. Гугл је издвојио 34 милиона долара за стварање овог регистра, а Споразум предвиђа да ће према *Регистру* бити омогућено издавање дозвола и другим компанијама поред Гугла за ангажман на сличним делатностима скенирања књига и њиховом дигиталном приступу.

Користи за Гугл

И Гугл ће такође имати одређену корист од овог споразума. Он ће имати право да задржи 37% прихода од продаје дозволе приступа скенираним књигама. Споразум ће такође омогућити Гуглу да настави с усавршавањем претраживача, даљим интегрисањем милиона књига у своју претраживачку архиву. Уколико његови конкуренти не буду могли да бројем скенираних књига унетих у своје базе података остану у игри, Гуглова понуда за претрагу ће бити знатно садржајнија.

Гугл се такође несумњиво нада да ће имати користи и од тога што ће сви корисници моћи да дају своје коментаре како им је преко Гугла омогућен приступ. Један део овог посла ће бити аутоматски уобличен, пошто Гугл

⁴ Све везано за сигурну луку књига за јавну употребу изложено је у Прилогу Е споразумног поравнања, доступно на адреси: <http://books.GuGl.com/booksholders/Attachment-E-Safe-Harbor-Public-Domain-Process.pdf>.

прикупља податке о томе шта је од књига најпопуларније међу корисницима који претражују одређене теме. Није тешко претпоставити да ће бити и корисника који ће свесно остављати поруке о делима којима су могли да приступе, препоручујући нека више од других, или повезујући различита дела (ова врста „интеракције“ већ је постигнута на различитим комерцијалним Web сајтовима, укључујући и del.icio.us).

Конечно, Гугл ће користити своју огромну базу скенираних књига и за друге врсте истраживања која нису условљена приступом самим књигама. На пример, Гугл је већ светски лидер у аутоматском превођењу текстова. Са базом података која обухвата пуно текстова на различитим језицима, Гугл ће моћи брзо да усаврши прецизност својих преводилачких услуга. Слични истраживачки подухвати ће несумњиво допринети технологијама за визуелно читавање слова (*optical character recognition* – OCR). А појавиће се и друге врсте комерцијалних истраживања у до сада незамисливим областима.

Користи за библиотеке учеснице

Библиотеке сматрају да ће имати одређене користи у складу са Гугловим споразумом, укључујући:

- Скенирање књига: библиотеке које шаљу своје књиге Гуглу на скенирање, добијају свој дигитални примерак бесплатно. Иако је библиотечко коришћење дигиталних примерака ограничено једним бројем уговорних забрана, ово ипак представља добитак за библиотеке учеснице, зато што оне на тај начин имају знатну уштеду трошкова за самосталну дигитализацију својих колекција.

- Бесплатан појединачни приступ на терминалу: у складу са одредбама споразумног поравнања, Гугл ће омогућити бесплатан сервис јавног приступа свакој јавној библиотеци и непрофитној вишој образовној институцији која је тражила приступ. Ова бесплатна услуга ће бити ограничена на по један терминал по институцији. И штампа ће бити бесплатна, у зависности од ограничења која је одредио носилац ауторског права одређене књиге.

- Приступ институције путем претплате: у замену за одређену надокнаду, Гугл може понудити било којој институцији, укључујући и библиотеке, приступ бази података намењен институцијама које су се претплатиле (Institutional Subscription Database – ISD). Приступ корисника ISD-у зависи од рестрикција за саме кориснике.

- Истраживачки корпус: Споразум допушта стварање два истраживачка центра за смештај базе података са скенираним примерцима књига (“research corpus”) и бесплатан приступ универзитетском особљу које се бави истраживањем (под претпоставком и библиотечкарима) за „истраживање без окоришћења” које, пре свега, нема везе са читањем књига. На пример, ако неко од истраживача хоће да одреди учесталост цитата Хомерове *Одисеје* у литератури 20. века, може да употреби истраживачки корпус да би дошао до ових података.

Учешће библиотека

Предложени Гуглов Споразум о поравнању вероватно неће ступити на снагу пре 2010, пошто се *Ретисџар*

права на коришћење књига формира и Гугл развије алате за јавни приступ скенираним књигама. Међутим, обзиром на то да је овај Гуглов подухват скенирања књига заиста без премца, врло је извесно да ће се људски однос према књигама променити из корена овим пројектом. Ово ће имати далекосежне последице на све врсте библиотека. Сврха предстојеће расправе је у томе да се постави само неколико питања која ће вероватно бити постављана библиотекама током следећих неколико година...

Изузеци од ауторских права и ограничења: закони о ауторским правима у многим земљама укључују и ограничења и изузетке начињене с циљем да се помогне библиотекама у спровођењу њихове делатности.⁵ Многи од ових ограничења и изузетака, укључујући и оне о чувању књига, управљању збиркама и и међу-библиотечким позајмицама условљени су чињеницом да су књиге „комерцијално недоступне“. Шта ће то значити у свету где Гугл омогућава „комерцијалну доступност“ свих распродатих издања поново? У светлу овог питања „недоступности“, Гуглов пројекат ће можда многе изузетке и ограничења типичне за библиотеке превазићи. Ово може да буде проблем све док се постепено не исцрпе све збирке библиотека (зато што оне неће моћи да репродукују дела која су изгубљена или оштећена) у корист Гуглових дигиталних примерака књига. Свако настојање да се ретке и распродате књиге пребаце у руке једне комерцијалне компаније требало би да забрањује све оне који се баве чувањем књига.

Књиге за јавну употребу: књижевна дела за јавну употребу налазе се изван домена Гугловог Споразума о поравнању. Па ипак, Споразум не укључује систем „сигурне луке“ да би ограничио Гуглову могућу одговорност у случају да направи грешку у одређивању да ли је неко одређено дело за јавну употребу или не. У оквиру овог система, све док Гугл предузима посебне кораке током одређивања да ли је дело за јавну употребу, он неће сносити одговорност за грешке које се поткраду. Иако је овај систем недвосмислено добар за Гугл, он не штити и библиотеке или појединце који ће преузети и поново користити ова дела из Гуглове дигиталне збирке. Уколико се касније испостави да је Гугл начинио грешку по питању јавности употребе таквих дела, институције које су рачунале на Гуглове примерке за јавну употребу, могу се сматрати одговорним за непоштовање ауторских права. То може значити да ће Гугл бити у позицији да слободније од библиотека користи материјале из јавног домена.

Дела чији су носиоци ауторских права непознати („сирочићи“): У круговима који се баве ауторским правима све је већа забринутост за дела чији су носиоци ауторских права непознати – шта чинити са милионима књига које су и даље заштићене ауторским правом, али њихове носиоце није могуће пронаћи? Гуглово Споразумно поравнање даје решење за овај проблем – тако што ће плаћањем за *Ретисџар* бити ослобођен обавезе

⁵ Kenneth Crews, “Study on Copyright Limitations and Exceptions for Libraries and Archives”, *WIPO Study*, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sccr/en/sccr_17/sccr_17_2.pdf.

према носиоцима ауторских права за овакву врсту дела, где год се они налазили. Међутим, ово решење није од користи библиотекама у решавању властитих проблема на исту тему „сирочића“.

Чување књига: што више књига Гугл скенира, могући је и већи притисак на библиотеке да се ослободе примерака који су већ уврштени у Гуглову дигиталну збирку. Овај проблем може да постане још озбиљнији уколико библиотека већ плаћа претплату за приступ Гугловој бази података – зашто онда плаћати за исту књигу на полици?⁶ Међутим, овај тренд може да угрози приоритете чувања. На пример, шта ако Гуглов скенер ненамерно прескочи страну, а грешка се не открије годинама? Шта ако Гугл престане да се бави овим послом или су скенирани подаци на било који други начин оштећени или изгубљени? Да ли ће оригинални текст и даље бити доступан на полицама библиотека? Као што је један коментатор приметно, „са сваком скенираном страницом, Гуглов пројекат скенирања књига из библиотека, по свом обиму, ако већ не по свом квалитету, чини могућност боље алтернативе мало вероватном.“⁷ Стога, постаје важно пажљиво размотрити да ли су Гуглове дигиталне књиге одговарајућа замена за физички постојеће оригинале.

Приватност: Приступ скенираним књигама биће омогућен преко Гугловог Web сајта. Овим ће Гугл бити у неоспорној предности да надзире ко шта чита, укључујући и податке о прегледаним страницама и на дуже. Гуглов Споразум о поравнању не бави се заштитом приватности корисника.

Изван Гугла: Дигиталне могућности за библиотеке

- Масовно ангажовање спољних сарадника библиотека

Библиотеке које желе да што пре дигитализују своје збирке, а које нису вољне или нису у стању да се ослоне на ову услугу Гугла, могу размотрити и неке друге опције. Јасно је да библиотеке могу да прибаве дозволу од носилаца ауторских права како би се укључиле у овај посао. Такође, можда у неким земљама закон о ауторским правима предвиђа посебне изузетке који дозвољавају библиотекама да се ангажују на дигитализацији.

Али библиотеке не би требало да своју потрагу за решењем дигитализације сведу на ова два традиционална приступа. Појављују се и додатне могућности, захваљујући новим Интернет технологијама. Библиотеке би нарочито требало да размотре како могу да користе ентузијазам и енергију својих корисника у циљу изградње и одржавања дигиталних збирки. Стварно прихватање ових опција масовног ангажовања спољних сарадника захтеваће да библиотеке размисле о изузе-

цима и ограничењима ауторских права која сежу изван њих самих.⁸

У даљем тексту су описане три могућности „масовног ангажовања спољних сарадника“.

1. Библиотеке као најмасовнији провајдери дела за јавну употребу

Захваљујући могућностима масовног ангажовања спољних сарадника, библиотеке би могле да избегну трошкове и терет „малопродајног“ приступа јавности информацијама, опредељујући се за усредсређивање пажње на саму дигитализацију и оспособљавање материјала у јавном домену у „масовној“ или „велепродајној“ форми.

Библиотеке често сматрају да су оне „малопродајна“ информација, тиме што морају сваку информацију да прераде тако да свако може директно да је користи. Нажалост, премошћавање јаза између необрађених „велепродајних“ података и дотераних, заједничких „малопродајних“ примера може бити како финансијски, тако и временски захтевно, нарочито за оне библиотеке које немају довољно искуства у on-line раду. Међутим, ако сами корисници могу лично да допринесу побољшању у овој области, библиотеке онда могу да се усредсреде само на масовно емитовање података.

Public.Resource.org је једна од организација које се држе овог усмерења. Америчка невладина организација Public.Resource.org има за циљ да стави на слободно располагање све владине податке у масовном облику на свом Web сајту. У складу са америчким законом о ауторским правима, многи владини документи, укључујући и судске пресуде и законске одредбе у домену су јавне употребе. Уместо да изгради заједнички интерфејс за ове документе, Public.Resource.org једноставно их дигитализује и ставља на располагање у великој количини, убеђена да ће људи пронаћи сврху ових података, и на тај начин ствара сервисе који ће омогућити лаки приступ одређеном материјалу. Тако, не пример, Гугл је већ уврстио многе документе које је поставила Public.Resource.org у свој претраживачки корпус, и тиме је створио веома користан претраживачки интерфејс и поштеео Public.Resource.org трошкова за креирање новог.

2. Библиотеке могу да чувају збирке трећих лица

Библиотеке могу такође да употребе енергију корисника тако што ће искористити изузетке и ограничења ауторских права који се тичу заштите провајдера on-line сервиса који чувају дигиталне податке за кориснике. Неколико земаља ограничило је ауторска права за провајдере on-line сервиса који чувају одређене садржаје по жељи корисника.⁹ Ова заштита је главна покретачка сна-

⁸ „Масовно ангажовање спољних сарадника“ је давање посла који се по обичају поверава посебном лицу (обично неком од запослених) неодређеној, углавном већој групи људи у облику јавног позива. Овај термин је кованица коју је осмислио Џеф Хоув. Jeff Howe, *Crowdsourcing: Why the Power of the Crowd is Driving the Future of Business*, 2008.

⁹ На пример, Америка обезбеђује „сигурне луке“ за провајдере on-line услуга који чувају информације по жељи корисника као део Закона о ауторским правима у дигиталном миленијуму (Digital Millennium Copyright Act, 17 U.S.C. § 512(c)). Слично овоме, чланице Европске уније (EU) могу да ограниче одговорност провајдера услуга друштвеног информисања у одговарајућим националним законима који примењују чланове 12-15 Директиве 2000/31/ЕЦ Европског парламента и савета од 8. јуна 2000. по питању одређених законских аспеката услуга друштвеног информисања, нарочито у области електронске трговине на интернационалном тржишту.

⁶ Сличан притисак на библиотеке имао је за резултат уступање читавих збирки новина и осталих периодичних издања, као што је Николсон Бејкер, оснивач репозиторијума америчких дневних листова, описао: Nicholson Baker, *Double Fold: Libraries and Assault on Paper*, 2002.

⁷ Paul Duguid, „Inheritance and Loss: A Brief Survey of GUGL Books“, *First Monday*, 2007, <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1972/1847>. Овај репортер је пронашао бројне грешке у Гугловим скенираним примерцима дела *Tristram Shandy*.

га за раст и развој различитих Интернет сервиса, укључујући и Гуглов властити YouTube сервис.

Библиотеке могу да се позову на заштиту ових истих ауторских права да створе on-line репозиторијум за клијенте који желе да одложе своје дигиталне материјале. Тако, на пример, сваки члан неког научног удружења може да дигитализује одређене чланке из часописа, али неће моћи да оствари ауторска права над овим радовима. У зависности од домена применљивости статутарних одредби било ког провајдера on-line сервиса, свака библиотека ће моћи да направи дигитални магацин за чување ових докумената, на тај начин их ставити на располагање јавности, а истовремено да смањи властиту изложеност могућностима кршења ауторских права, уколико би њихови носиоци касније желели да их остваре.

3. Корисници као што су библиотеке

Библиотеке би требало да размотре да ли изузеци и ограничења ауторских права применљиви на грађане могу у глобалу да им помогну да реше неке од проблема с којима се суочавају. Очигледан пример је случај Напстер. Током само неколико месеци, љубитељи музике широм света су, захваљујући Напстер софтверу, успели да створе највећу фонотеку икада снимљене музике, а све на добровољној бази, без икакве накнаде.¹⁰

Да овај Напстер експеримент није био онемогућен тужбом за повреду ауторских права, могао је бити од невероватне користи за све библиотеке. Уосталом, ако љубитељи музике могу у толикој количини да дигитализују и ставе на располагање јавности толико снимљене музике, то значи да се на њих може рачунати у растењивању свих библиотека од овог посла, које ће се на тај начин усредсредити на дигитализовање само оних снимака које су љубитељи музике превидели и можда на чување музике чији су је љубитељи већ дигитализовали.

Свакако, неовлашћено коришћење музике и даље цвета на Интернету и поред законских корака које су

носиоци ауторских права предузели. Међутим, уместо да посматрају ову актуелну контроверзу као нешто што нема никакве везе са библиотекама, библиотекари би требало да инсистирају на доношењу одлуке о накнади ствараоцима, јер истовремено на тај начин штите труд љубитеља музике, волонтера да је дигитализују и тако створе непроцењиву фонотеку снимљене музике. Тако, на пример, заједничка дозвола која охрабрује љубитеље музике да у великој мери копирају и дистрибуирају музичке датотеке требало би да буде популарнија међу библиотекарима него присилно преузимање неке овако настале библиотеке са Интернета.

Закључак

Док библиотеке чине велике напоре да скрену пажњу на неопходност дигитализације, ауторска права ће и даље представљати озбиљне препреке. Међутим, мало је вероватно да ће и ове препреке зауставити процес дигитализације, као што је показао Гуглов Споразум о *поруавнању*. Библиотеке више не могу себи да дозволе да се усредсреде само на ограничења и изузетке закона о ауторским правима који су писани за библиотечке потребе. Они морају такође да прате како пословни развој, као што је Гуглов Споразум, тако и нове могућности које ће произаћи из ограничења и изузетака створених за друге корисничке групе, као што су провајдери on-line сервиса. Само ако се и саме позабаве ауторским правима, библиотеке ће моћи успешно да се крећу међу изазовима дигитализације који нам тек предстоје.

Превела

Татјана Брзуловић Станисављевић

Захваљујући љубазности аутора, добила сам овај интересантни текст, и уз његову усмену сагласност превела и поделила га са вама.

¹⁰ Joseph Menn, *All the Rage: The Rise and Fall of Shawn Fanning's Napster*, 2003.

Белешка о аутору

Фред фон Лохман (Fred von Lohmann), правник Electronic Frontier Foundation, специјализован је за питања интелектуалне својине. У раду EFF-а он улаже напоре у креирању политике у вези са одговарајућом равнотежом између заштите интелектуалног власништва и јавног интереса, *fair use* (*фер коришћења*), слободног изражавања и иновација. У 2008. Фред фон Лохман био је један од 50 водећих адвоката у области интелектуалне својине у Калифорнији према писању *Daily Journals*-а.

Жељка Момиров, олово ливено патинирано - фи 20 см